

DANSKA MEDELTIDA LUNDAMYNT 1146 – 1241

B-UPPSATS I ARKEOLOGI
Numismatiska Forskningsgruppen
Stockholms Universitet
VT 2002
Författare: Ann-Christine Palm
Handledare: Kenneth Jonsson

123

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING OCH SYFTE.....	1
FRÅGESTÄLLNING	1
FÖRTECKNING ÖVER DE DANSKA KUNGARNA 1146-1241	1
METOD OCH AVGRÄNSNINGAR.....	1
KÄLLKRITIK	2
DEFINITIONER.....	2
SKÅNELAND	2
POLITIKEN I DANMARK 1146-1241	2
DEN DANSKA MYNTNINGEN	3
ANALYS	5
SLUTSATS.....	8
SAMMANFATTNING	8
REFERENSER:	9
BILAGA: LÖSFYND OCH SKATTFYND	10

Abstract: This paper deals with Danish medieval coins 1146-1241, which have been found in Sweden. The aim is to see if the types attributed to Lund have been found in Skåneland and if the kings in Denmark were able to keep their control of the coin circulation in Skåneland during this period.

Bild på framsidan: Avbildning av mynt präglat för Knut VI, Lund, Hbg 1

Inledning och syfte

De sydligaste landskapen i Sverige även kallade Skåneland, dvs. Skåne, Blekinge och Halland blev inte en del av det svenska riket förrän år 1658. Innan dess var de en del av Danmark och styrdes då av de danska kungarna. Även danska Bornholm räknades som en del av Skåneland. Syftet med denna uppsats är att med vägledning av danska medeltida myntfynd, från perioden 1146 – 1241, undersöka om de danska kungarna kan anses ha haft kontroll över denna del av riket.

Jag vill här passa på att tacka Ulrika Bornstaf för uppgifter angående fynd gjorda i Halland.

Frågeställning

Vilka typer kan man hitta i det svenska materialet och var anses de vara präglade? Vilka skillnader och likheter kan upptäckas i undersökningsmaterialet under åren 1146-1241? Kan kungarna anses ha hållit kontrollen och makten över landområdena på så sätt att mynt från respektive präglingsområde inte hamnade i ett annat område? Är det de lundapräglade mynten som är i majoritet i fynden från Skåneland eller har det kommit mynt från andra präglingsorter? Stämmer den indelning över myntpräglingsorter som Peter Hauberg gjorde med fynden från området?

Förteckning över de danska kungarna 1146-1241

Sven Grathe	1146-1154, 1157
Knut V	1146, 1154-1157
Valdemar I	1154-1182
Knut VI	1182-1202
Valdemar II	1202-1241

Metod och avgränsningar

Med utgångspunkt från de uppgifter om upphittade mynt som finns samlade i Numismatiska forskningsgruppens arkiv, Kungliga myntkabinettets arkiv och Landskapsinventeringens kataloger (SML 1-8) kommer jag att upprätta en sammanställning över lösmyntfynden präglade av danska kungar från den aktuella perioden som har hittats på nuvarande svenskt område. Även fynd gjorda på Bornholm kommer att tas med och räknas i detta fall som tillhörande Skåneland. Jag kommer att utgå från den indelning av de danska mynten som Peter Hauberg (Hbg) gjorde 1906. För att kunna göra en jämförande studie kommer både danska lösfynd och skattfynd gjorda i Danmark och Sverige att undersökas utifrån Kirsten Bendixens, Fritze Lindahls och Jørgen Steen Jensens uppgifter, samt uppgifter ur Arkeologiske udgravninger i Danmark (1985-2000), Nordisk Numismatisk Årsskrift (1973-1993) plus några större fynd tagna ur den sammanställning av Møntsamlingens Fundprotokoll som finns hos Numismatiska Forskningsgruppen i Stockholm. I första hand är det de Lundapräglade mynten som hamnar i fokus, då det är dessa som ska ha tillhört Skåneland och därför borde dyka upp i materialet.

Källkritik

Mynten som präglades under perioden har med ett undantag inget präglingsårtal och kan indelas i ett stort antal typer, ofta med likartade motiv. I de flesta fallen saknas även namnet på den avbildade kungen och även namnet på myntorten. Detta ställer till problem vid identifikationen och det finns därför alltid en risk för att någon typ har tilldelats till fel kung och/eller myntort. Många Haubergtyper har efterhand omdaterats eller förts till andra myntorter. Endast en påverkar Lundapräglingen. För enkelhets skull bibehålls Haubergs bestämningar här i tabellerna.

Definitioner

- Frånsida: oftast sida med avbild av en biskop eller kyrklig symbol
- Lösfynd: enstaka mynt som nedlagts eller tappats
- Omskrift: text som skrivits runt åtsidans eller frånsidans ytterkant
- Skattfynd: fynd av två eller flera mynt som nedlagts samtidigt
- Åtsida: oftast sida med avbild av kungen (mynt Herren)

Skåneland

Skåneland utgjorde den östra rikshalvan av det danska riket (Tengberg 2000:5). Det finns dock inga helt säkra källor när det gäller tidpunkten för dess införlivande i det danska riket. En engelsk handelsresande, Wulfstan, hävdade i slutet av 800-talet e.Kr. att Skåne redan då skulle ha tillhört Danmark, medan Blekinge skulle ha varit svenskt. Idag menar dock flera bedömare att det inte var förrän i slutet av 900-talet som detta område blev danskt (Tengberg 2000:9-10). Då flera viktiga handelsplatser och hamnar började att byggas upp under 1000-talet ledde det till att ekonomin i området stärktes vilket i sin tur hjälpte till att stärka kungamakten (Tengberg 2000:21-22).

Ärkebiskopen i Lund hade residens i Lund, Århus och på Bornholm vilket ledde till att regionen fick en särskilt stark ställning eftersom kyrkan ville visa sig så oberoende som möjligt gentemot kungen. Under 1100-talet blev den katolska kyrkan allt mäktigare. Kyrkan hade rätt att ta upp egen skatt och fick också stora donationer vilket gjorde att allt fler kyrkor och kloster byggdes i området (Tengberg 2000:21-22).

Politiken i Danmark 1146-1241

Efter att kung Erik Lam abdikerade år 1146 blev det en kamp om kungatronen mellan Knut V (vald till kung av västra Danmark), Sven (som folket på Själland och i Skåne föredrog) och Valdemar. Ärkebiskop Eskil försökte medla mellan parterna men vid ett s.k. fredsgille i Roskilde attackerade Svens män de övriga och Knut V blev dödad. Valdemar klarade sig dock och fick då tillfälligt ärkebiskop Eskil på sin sida. Tillsammans lyckades de slå Sven och den skånska armén som han ledde vid slaget vid Grathe heden på Jylland år 1157 (Tengberg 2000:23). Efter nederlaget fick Sven tilltalsnamnet Sven Grathe.

Kung blev nu Valdemar I, men när han valde sin fosterbror Absalon till biskop i Roskilde hamnade han i konflikt med ärkebiskop Eskil som motsatte sig detta val. Det var inte kungens rätt att utse biskopar. Eskil tvingades p.g.a. konflikten att lämna landet men han behöll dock sin titel. När Eskil till slut kunde återvända gick han motvilligt med på att kröna Valdemar I:s

son Knut VI medan kungen ännu levde. Denna kröning var egentligen ej laglig då Danmark var ett valkungadöme, men de flesta stormännen höll tyst. Eskil avgick år 1177 och utnämnde då Absalon till sin efterträdare (Tengberg 2000:23-24).

Absalon kom i konflikt med skåningarna då han försökte att effektivisera upptagandet av tionde och då bara själländare fick viktiga befattningar i Skåne. Konflikten ledde till att Valdemar I och Absalon år 1181 besegrade de skånska bönderna i slagen vid Dösjebro och Getinge bro. När Valdemar I dog år 1182 vägrade bönderna att erkänna hans son Knut VI, som redan var krönt, som kung. De skånska stormännen och Absalon krossade då bönderna i slaget vid Höje år 1182. När Absalon dog blev han efterträdd av en yngre släkting, Andreas Sunesen, år 1201. Året därpå blev Knut VI i sin tur efterträdd av sin yngre bror, Valdemar II, som tidigare hade varit hertig i Slesvig och som hade lyckats erövra hela Holstein och på så sätt fått kontroll över bl.a. hansestäderna Lübeck och Hamburg. Andreas Sunesen drog sig tillbaka år 1225 och strax efteråt blev Valdemar II och hans sonson tillfångatagna av hertig Henrik av Schwerin. För att kungen skulle släppas tvingades Danmark att betala en lösumma på åtta ton silver och man blev även tvungen att ge upp Holstein. När kung Valdemar II sedan dog år 1241 blev det nya stridigheter om tronen (Tengberg 2000:25-28).

Den danska myntningen

Sven Tveskägg (985-1014) var den första danske kung som präglade mynt med sitt namn på i Danmark. Från slutet av 900-talet och till 1000-talets mitt präglades de danska mynten till stor del efter engelska förebilder. Detta då de danska kungarna också ofta var kungar i England. Även de nordiska vikingarna som tog sig till de engelska öarna kom där i kontakt med de inhemska mynten. Det kom engelska myntmästare och eventuellt också stämpelskärare från England till Danmark. Då det senare började dyka upp flera myntmästare med nordiska namn i Lund har detta tolkats som att mästarna rekryterades ur den inhemska befolkningen. Mynten blev präglade med myntortens namn i förkortad form och av det kan man se att det var från Lund som flest mynt kom (Silvegren 1995:265-266).

Det danska riket hade under tidig medeltid bara en valör på sina mynt, nämligen penningen. I Skåne och på Själland utgick man ifrån ett viktsystem där 10 penningar räknades som en örtug, 30 penningar blev ett öre och 240 penningar uppgick till en mark. Vikten på vart och ett av penningarna var man inte så noga med, men däremot så skulle 240 penningar tillsammans alltid väga en mark, ca 216 gram (Silvegren 1995:266).

Från 1000-talets mitt präglades det mynt på flera myntorter och större delen av myntmästarna är nu av nordiskt ursprung. Allt fler mynt fick nu också en mer bysantinsk stil även om den anglosaxiska stilen fortfarande övervägde. Motiven är i de flesta fallen även nu religiösa fast i bysantinsk stil. I slutet av 1000-talet kom flera mynt som visar på en tysk påverkan, dessa hade bl.a. byggnader på ena sidan (Silvegren 1995:268-270). Från slutet av 1000-talet blev det också vanligt att biskopar (kyrkan) fick del i myntintäkten i olika myntorter. Det var dock fortfarande bara kungen som beslutade när en ny mynttyp skulle tas i anspråk. Bl.a. fick Ribes biskop rätt till halva intäkten år 1151 av Sven Grathe (Hauberg 1906:313). Ärkebiskopen i Lund fick i sin tur år 1157 rätt till $\frac{1}{4}$ av intäkten av Valdemar I (Silvegren 1995:273).

Under åren 1146-1157 präglades det i några av de större städerna på norra Jylland ensidiga mynt, brakteater, vilka inte tidigare funnit i Danmark. Man tror att de kan ha tillkommit på order av Sven. Även under Valdemar I:s första år vid makten fortsatte präglingen av

brakteater i några av städerna (Hauberg 1906:311-317). Dessa brakteater har troligen tillkommit efter påverkan från Tyskland (Silvegren 1995:272).

Mynten som präglades i Lund, men även i några av de övriga myntorterna, under perioden var tvåsidiga med en bild av kungen på åtsidan och en bild av kyrkans man på framsidan. Dessa bilder är dock inte porträttlika utan är mer symboliska porträtt tillsammans med ett attribut för att visa vilken ställning personen hade. Då det oftast inte ens finns någon omskrift gör det att man oftast måste gissa sig till vem personen är (Silvegren 1995:273). Det fanns ofta heller ingen uppgift på mynten om vem myntmästaren var eller i vilken stad som myntet hade präglats (Hauberg 1906:317).

Peter Hauberg utgick från dels de eventuella inskrifter som fanns på mynten och dels på myntens vikt, storlek och motiv när han skulle göra indelningen över mynttyperna. Han tittade även på fyndomständigheten för att få fram en så övergripande bild som möjligt. Då svårigheter uppstod med att se vem en typ hörde till använde han sig också av antaganden och tolkningar, vilket har lett till att det finns flera typer där bestämningarna är osäkra (Jonsson).

Valdemar I införde ett system där mynten endast skulle vara giltiga under en begränsad tid och när en ny myntperiod började skulle de äldre mynten tvångsinlösas. Dessa byten av mynttyper gjordes troligen varje eller vartannat år (Silvegren 1995:273). Om kungens fogdar eller någon annan ämbetsman tog emot betalning för t.ex. böter, skatter eller andra avgifter av stadens invånare i några andra mynt än de som gällde för tidpunkten blev de själva straffade och fick böta 40 mark penningar. Det fanns speciella växelbodar där folket skulle byta in de gamla och ogiltiga mynten mot de nya. Man var dock tvungen att lämna in fler äldre mynt än de antal nya som man fick ut, t.ex. 2 gamla mot 1 ny. Detta då det gamla myntet blev mindre värt när det nya myntet kom i omlopp (Hauberg 1906:319).

Det danska riket var uppdelat i olika myntcirkulationsområden och varje område hade en egen myntort. För Skåneland och Bornholm, som var ett eget område, var det troligen endast Lund som var myntort under perioden. Mynten som präglades i området skulle bara cirkulera i den egna regionen och det skulle också bara finnas en mynttyp i omlopp samtidigt (Jonsson).

Pengarna skulle under 1100-talet och i början av 1200-talet i princip ha samma värde som rent silver, en mark penningar skulle ha både samma vikt och samma värde som en mark silver. Därefter började man dock att minska på silvermängden och öka kopparmängden i mynten för att på så sätt kunna öka på intäkterna. Detta ledde till att värdet på varje mynt minskade (Hauberg 1906:322). De mynt där silvret blandades ut med koppar kunde dock inte användas utanför rikets gränser, då det krävdes rent silver för att man skulle kunna föra handel med eller betala skulder till övriga riken (Jensen 1992:88).

När Valdemar II år 1223 togs tillfånga på Lyø blev man tvungen att betala 40000 mark silver i lösen, vilket gjorde att ekonomin i landet belastades väldigt hårt och som i sin tur ledde till att det blev en kraftig försämring av mynten. Tidigare hade en mark penningar svarat mot en mark silver, men vid 1200-talets mitt krävdes det 3 mark penningar mot en mark silver. Man hade helt enkelt blandat i så mycket koppar i myntet att silvervärdet minskade (Silvegren 1995:274). Flera av Valdemar II:s mynttyper hade kunga- och biskopshuvuden på vardera sida, precis som tidigare perioder. Det dök däremot också upp mynt som är helt eller delvis bildlösa och där det är inskrifterna på myntet som är det viktiga. Detta har gjort att man har kunnat identifiera dem (Silvegren 1995:274-275).

Antalet myntfynd från perioden är lägre än antalet fynd både från perioden innan (fr. 900-talet till 1146) och perioden efter (1241-1350). De fynd som har hittats är nästan uteslutande från rikets egna mynt. Större delen av mynten har hittats i kyrkor och på kyrkogårdar. Detta då folk ofta gav myntgåvor till kyrkorna och även lade ner mynt när kyrkan byggdes. Man hade även en sed att låta de döda få pengar med sig i graven (Hauberg 1906:326-327). En anledning till att så få myntfynd från perioden har hittats i nutid är att det endast var en liten del av alla mynt som tappades eller lades undan. De flesta mynten växladess in och smältes ned igen när deras cirkulationstid var slut så att man skulle kunna ta hand om metallerna och sedan använda dem igen i de nya mynten (Jensen 1992:91).

Analys

De lösfynd som utgör det svenska materialet har till största delen hittats i Skåne (170), medan ett fåtal fynd kommer från Halland (16) och några fler från Bornholm (47). Däremot har inga mynt hittats alls i Blekinge. Inte heller utanför Skåneland finns särskilt många lösfynd, de enda som hittats är dels från Alvastra kloster i Östergötland (2 – Knut VI och Valdemar II) och dels från Eketorps fornborg på Öland (1 – Valdemar II?). Antalet mynt som är bestämda med Hbg nr är 230 (se bilaga). Under perioden var det totalt 10 olika myntorter som var aktuella, dvs. Lund (Skåneland), Roskilde (Själland), Hjörring, Ålborg, Viborg, Randers, Århus, Horsens och Ribe (alla på Jylland) samt Slesvig (nuvarande norra Tyskland). De präglade mynt i olika utsträckning under perioden.

Sven Grathe (1146-1154, 1157) anses enligt Hauberg inte ha präglat några typer alls i Skåneland, däremot har han lämnat efter sig flera typer från alla de övriga myntorterna på de danska öarna. Totalt handlar det om nio myntorter som var och en har gett ut flera olika mynttyper. I det svenska fyndmaterialet från denna period finns det endast två lösfynd av mynt som kan föras till Sven. Det ena anses vara präglat i Viborg (Hbg 3) och det andra i Roskilde (Hbg 1). Viborgsmyntet har hittats i Halland, medan Roskildemyntet hittats i Skåne. Då Sven inte ska ha präglat mynt i Lund, är det helt naturligt att det inte har dykt upp flera fynd i det svenska materialet. Detta då mynten skulle användas i det område som de präglades i och då varje myntort under myntherrens kontroll hade sina egna mynt. Jörgen Steen Jensen har föreslagit att en Viborgstyp (Hbg 3) i stället skulle ha präglats i Lund som ½ penning (Jensen 1983:119-120). Ett exemplar av denna typ har man då hittat i Halland, men inte i resten av Danmark vilket skulle kunna tyda på att det egentligen är ett Lundamynt och ej präglat i Viborg.

Knut V (1146, 1154-1157) har endast lämnat efter sig fem olika mynttyper. Av dessa ska det enligt Hauberg ha varit en mynttyp som präglades i Lund (Hbg 1). De övriga ska ha präglats i Roskilde (Hbg 2), Viborg (Hbg 3-4) och i Slesvig (Hbg 5). I det svenska fyndmaterialet från perioden har endast sammanlagt fem mynt hittats från Knut V. Ett mynt av typen Hbg 1 har hittats i Lund vilket är att vänta då det ska ha präglats i staden och därför borde finnas med i fyndmaterialet. De övriga fyra mynten är dock Hbg 2 och ska enligt Haubergs indelning ha präglats i Roskilde. Dessa fyra har hittats dels i Skåne (3) och dels på Bornholm (1). Denna mynttyp finns ej representerad bland fynd från resten av Danmark, varken som lösfynd eller som skattfynd. Då likheter mellan mynttypen Hbg 1 och 2 finns och inga fynd gjorts av Hbg 2 i Danmark anser jag att man borde omvärdera typen och istället tolka det som att även Hbg 2 präglats i Lund. För även om närheten finns mellan Roskilde (Själland) och Skåne och kontakter mellan rikets olika delar självklart funnits, så borde ett lokalt präglat mynt ha dykt upp i fynd från präglingsområdet. Denna omtolkning betyder också att den är den äldsta Lundatypen som har ärkebiskopens bild.

Valdemar I:s (1154-1182) 28 år vid makten, varav 25 år som ensam kung, resulterade i att antalet mynttyper ökade då dessa skulle bytas ut efter en viss tid. De fyra typerna som ska ha präglats i Lund (Hbg 1-4) enligt Hauberg finns alla representerade i det insamlade materialet. Mynten är tvåsidiga och på åtsidan finns en representant för kronan och på fransidan finns en representant eller en symbol för kyrkan. Inga av *Valdemar I:s* mynt har årtal, men på några av de mynt som anses som tidiga finns hans namn med i omskriften. I övrigt finns endast ett fåtal exemplar av hans övriga mynttyper med i det svenska materialet vilket måste ses som helt naturligt då det endast är ett fåtal mynt från respektive typ.

Däremot är det två mynttyper som uppvisar motsägelsefulla uppgifter. Dessa mynttyper, Hbg 5 och 10, ska enligt Hauberg vara präglade i Roskilde, dock har det hittats så pass många exemplar av dessa två typer på den nuvarande svenska sidan att detta kan ifrågasättas. Av Hbg 5 finns det totalt 7 ex., varav 6 har hittats på olika platser i Skåne och ett mynt har hittats i Halland. Hbg 10 i sin tur har visat sig vara den typ som har efterlämnat flest lösfynds-exemplar på den svenska sidan, både när det gäller *Valdemar I:s* mynt, men även för hela perioden. Det har nämligen hittats 18 ex. av denna typ, dels på Bornholm (3) och dels på olika platser i Skåne (15). Detta gör mynttypen till den vanligaste av *Valdemar I:s* mynt. När det gäller dessa två mynttyper så har jag inte hittat några lösfynd av Hbg 5 i det danska materialet, men av Hbg 10 har ett lösfynd dykt upp. Däremot har de dykt upp i ett skattfynd på Tikøb kyrkogård på Själland tillsammans med två exemplar av Hbg 12.

Trots detta skattfynd (se bilaga) anser jag att då både Hbg 5 och 10 är så pass vanliga fynd från Skåneland i förhållande till det danska lösfyndsmaterialet så borde dessa två typer räknas som Lundatyper och inte som präglade i Roskilde. Utöver dessa fynd är det Hbg 2 (7) som är den vanligaste av de Lundapräglade typerna.

Enligt Hauberg skulle fyra av typerna räknas som präglade i Lund och de övriga i resten av riket, medan jag anser att det borde vara sex Lundatyper. Utifrån detta kan man se att då *Valdemar* regerade i 25 år och om det var fyra Lundapräglade typer borde man ha bytt typ ungefär vart 6:e år, medan om det var sex typer skulle de ha bytts ungefär vart 4:e år.

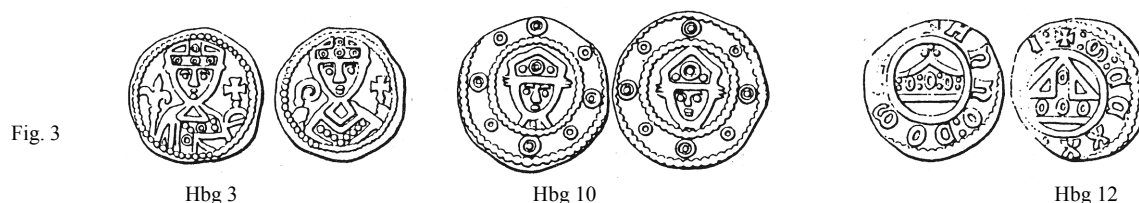
Knut VI (1182-1202) hade under sina 20 år som kung ett trettiotal mynttyper fördelade på fem myntorter. Till Lund räknar man nio olika mynttyper och av dessa finns åtta typer representerade i undersökningsmaterialet. Av dessa dyker några av typerna också upp i det danska materialet men i så litet antal i förhållande till de svenska fynden att detta inte kan tolkas som något annat än normala förhållanden. Däremot skiljer sig Hbg 6 från detta mönster då det inte finns något fynd från denna typ alls i svenskt material, samtidigt som det har hittats flera exemplar i Danmark. Den vanligaste typen som anses präglad i Lund av *Knut* är Hbg 9 (17).

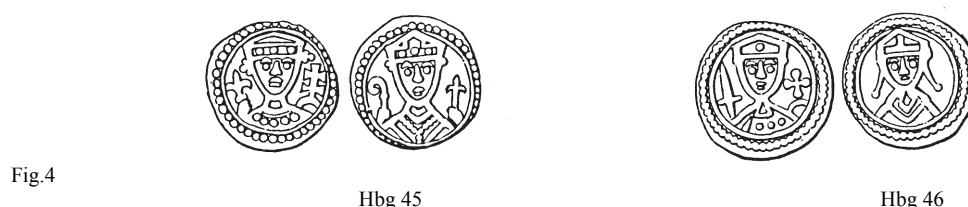
Hbg 6 avviker också från övriga Lundatyper på så sätt att det helt saknar pärlring, vilket kan bero på att man hittade ett skadat och ej helt representativt mynt som man låtit avbilda. Dock måste allt detta sammantaget visa på att denna typ avviker från bilden då alla de övriga Lundatyperna finns med i det svenska materialet och då de även finns i flera exemplar medan Hbg 6 helt saknas. Typen kan i och för sig ha blivit präglat i ett litet antal och kanske inte varit i cirkulation särskilt länge innan en annan typ tog över, men även om så skulle vara fallet borde man ändå ha kunnat hitta i alla fall något exemplar på den svenska sidan och inte bara på den danska sidan.

Enligt Hauberg ska det vara nio Lundatyper men då jag anser att Hbg 6 inte ska räknas som Lundatyp leder det till att det totalt präglades åtta olika typer i Skåneland under dessa år. Om man utgår från att det var åtta mynttyper skulle man under Knut VI:s tjugo år som regent ha genomfört byte till ny mynttyp med ungefär två och ett halvt års mellanrum.

Valdemar II (1202-1241) använde sig av fem myntorter och gav ut ett femtiotal mynttyper. I Lund präglades enligt Hauberg totalt 16 olika mynttyper (Hbg 1-16). Av dessa finns alla utom tre typer representerade i det svenska undersökningsmaterialet. När det gäller det danska materialet finns det några eller något exemplar av de flesta typerna med. De tre typer som inte visar sig i det svenska materialet, är Hbg 7, 10 och 12. Hbg 12 är tidigare förd till Roskilde (Lindahl 1964) och Hbg 10 har hittats som några fåtal lösfynd i Danmark, vilket inte går att dra några större slutsatser ifrån, men som skulle kunna vara en indikation på att de kanske inte varit präglade i Lund utan i någon annan del av det danska riket. När det gäller Hbg 7 är bilden en helt annan, det saknas helt fynd av denna typ både i det svenska och i det danska materialet. Den vanligaste av de typer som anses vara Lundapräglade är annars Hbg 3 (12).

I övrigt finns det endast enstaka fynd från några av de övriga mynttyperna i det svenska materialet. Dock finns det även här undantag, nämligen två typer som enligt Hauberg skulle vara präglade i Slesvig – Hbg 45 (5) och 46 (15). Dessa två mynttyper är fyndmässigt i större utsträckning representerade i det svenska materialet än i det danska. Då man även tar hänsyn till att dessa två mynttyper (förutom ett av Knut VI:s) är de enda som ska ha präglats i Slesvig och sedan ha hamnat i Skåne gör det att jag återigen ifrågasätter Haubergs indelning och istället vill föra även dessa typer till Lund. Detta då avståndet mellan Slesvig och Lund är för stort för att de bara skulle ha hamnat i Skåneland i den omfattningen som de har gjort. Viktmässigt passar de också bättre i Lund.

Enligt Hauberg skulle det i Lund ha präglats totalt 16 olika mynttyper, medan jag efter lite förändringar kommer upp i 15 typer, vilket inkluderar de två typerna från Slesvig. Valdemar

II regerade i 39 år och utgår man från att det var 15 mynttyper från Lund innebär det att man genomförde byte till ny mynttyp med ungefär två och ett halvt års mellanrum.

Slutsats

De mynttyper som präglades under den period som arbetet sträcker sig över är uppdelade i typer och på myntorter av Peter Hauberg 1906. I stort anser jag att denna indelning är helt tillfredställande, i alla fall när det gäller Lundatyperna som är de som jag speciellt har tittat närmare på. Några invändningar har dykt upp efter den sammanställning av lösfynden i Sverige som jag har genomfört. I vissa fall har jag ansett att några typer som inte setts som Lundapräglade av Hauberg borde föras dit medan andra i sin tur inte skulle anses vara präglade i Lund utan i andra delar av det danska riket (se fig. 5).

Lundapräglade mynt			Knut V			Valdemar I			Knut VI			Valdemar II		
Sven Grathe	Hbg	Palm	Hbg	Hbg	Palm	Hbg	Hbg	Palm	Hbg	Hbg	Palm	Hbg	Hbg	Palm
3	Viborg	Lund	1	Lund	Lund	1	Lund	Lund	1	Lund	Lund	1	Lund	Lund
			2	Roskilde	Lund	2	Lund	Lund	2	Lund	Lund	2	Lund	Lund
						3	Lund	Lund	3	Lund	Lund	3	Lund	Lund
						4	Lund	Lund	4	Lund	Lund	4	Lund	Lund
						5	Roskilde	Lund	5	Lund	Lund	5	Lund	Lund
						10	Roskilde	Lund	6	Lund	Ej Lund	6	Lund	Lund
									7	Lund	Lund	7	Lund	Ej Lund
									8	Lund	Lund	8	Lund	Lund
									9	Lund	Lund	9	Lund	Lund
												10	Lund	Ej Lund
												11	Lund	Lund
												12	Lund	Ej Lund
												13	Lund	Lund
												14	Lund	Lund
												15	Lund	Lund
												16	Lund	Lund
												45	Slesvig	Lund
												46	Slesvig	Lund

Fig. 5

Sammanfattning

Syftet med detta arbete var att med utgångspunkt ur myntfynden se om de danska kungarna under perioden 1146-1241 klarade av att hålla kontrollen över Skåneland. De olika delarna av riket var uppdelade i myntcirkulationsområden som vart och ett hade tillhörande myntorter. De mynt som präglades inom ett område skulle också cirkulera i detta område. När det gäller de Lundapräglade mynten så kan man se att alla dessa mynttyper med få undantag också har hittats i cirkulationsområdet och att det inte har hittats särskilt många exemplar i det övriga riket. Detta tyder på att kontrollen över dessa mynt var mycket god. Även avsaknaden av mynt från rikets övriga myntorter i det svenska materialet visar på att kontrollen efterlevdes.

Under de första åren finns ytterst få myntfynd i det svenska materialet. Det är först när Valdemar I blir kung som myntfynden ökar i antal, dessa fortsätter sedan att öka med varje ny regent. Det tyder på att myntningen ökade kraftigt under perioden. En anledning till den utökade myntningen var troligen att myntens silverhalt minskade. Det betydde att myntens köpkraft minskade och att de lättare tappades bort. Även antalet mynttyper som präglades i Lund och därmed räknas till Skåneland ökade över perioden. En stor anledning till att det skedde en ökning i antalet mynttyper, var att det infördes ett system där kronan tvångsinlöste mynt med jämna mellanrum för att på så sätt öka på intäkterna. Även kyrkan hade en del av detta system, då den hade rätt till en viss del av den myntintäkt som en myntort kunde uppnå. För varje ny regent gjordes typväxlingar allt oftare.

Referenser:

Otryckta källor:

Kungliga Myntkabinettets arkiv. Stockholm.

Møntsamlingens Fundprotokoll, Nationalmuséet Köpenhamn 1986. Stockholm.

Numismatiska Forskningsgruppens arkiv. Stockholm.

Litteratur:

Arkeologiske udgravninger i Danmark 1985-2000. Köpenhamn.

Bendixen, Kirsten, 1973. Middeladermønter i de sidste 10 års danske kirkefund. *Nordisk Numismatisk Årsskrift* 1972, 49-70.

Hauberg, Peter, 1906. *Danmarks Myntvaesen i Tidsrummet 1146-1241*. Köpenhamn.

Jensen, Jørgen Steen, 1983. Bårup-fundet 1932. Et hallandsk møntfund fra Sven Grathes tid. *Numismatiska Meddelanden* XXXIII. Stockholm 1983.

Jensen, Jørgen Steen, 1992. *Danmarks middelalderlige skattefund fra c. 1050 til c. 1241*. Köpenhamn.

Lindahl, Fritze, 1964. Valdemarernes mønter, især Anno Domini MCCXXVIII-mønten, belyst ved løsfynd fra kirkerne. *Nordisk Numismatisk Årsskrift* 1963, 50-60.

Nordisk Numismatisk Årsskrift 1973-1993. Stockholm.

Silvegren, Ulla, 1995. *Skånelands mynthistoria*. Myntningen i Sverige 995-1995. Stockholm.

Sveriges mynthistoria, Landskapsinventeringen 1-8. Stockholm.

Tengberg, Lars, 2000. *Skånes historia under 1000 år*. Eslöv.

Muntlig uppgiftslämnare:

Bornstaf, Ulrika, 2002. Kungliga Myntkabinettets arkiv. Stockholm.

Professor Jonsson, Kenneth, 2002. Numismatiska Forskningsgruppen. Stockholm.

Lärofynd	Sven Gräthe										Knut V										Valdemar I										Knut VI										Roskilde										Roslunde										Tot																																							
	Roslunde	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99
Skåneland	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
Damm 1953-63	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
Damm 1963-73	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
Damm 1973-81	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
Damm 1981-91	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12																																																																																								

